

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

на тему: Оптимізація природних кормових угідь для забезпечення підгодівлі мисливських тварин в мисливському господарстві Фазан , Миргородського району , Полтавської області .

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва
ступеня вищої освіти магістр
групи 204ТВППТмд 2 2
Жук В.В.
Керівник: Анатолій Поліщук
Рецензент: Лариса Кузьменко

Полтава – 2021 року

Зміст

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
1.1 АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ	5
1.2 Мета і завдання проблеми . Об'єкт та методика досліджень	10
2. СТАН ПРОБЛЕМИ (огляд літератури з мисливствознавства)	16
2.1. Кормові угіддя мисливського господарства	18
3. Характеристика мисливського господарства „Фазан” Шишацького району	41
3. 1. Покращення кормових умов для тварин і птахів	45
3.2. Збереження мисливських тварин під час сільськогосподарських робіт	48
3.3. Боротьба з шкідливими тваринами і хижаками	49
3.4. Боротьба із захворюваннями мисливських	50
3. 5. Технологічні вимоги і їх дотримання при розташуванні об'єктів підгодівлі мисливських тварин	53
4. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ	58
ВИСНОВКИ	79
ПРОПОЗИЦІЇ	80

РЕФЕРАТ

Охарактеризовано кормові ресурси лісів, сільськогосподарських угідь, боліт та природніх сінокосів, пасовищ і багаторічних насаджень, що входять у користування мисливського об'єднання „Фазан” Шишацького району. Особливості їх використання для підгодівлі мисливських тварин в угіддях. Наведено порівняльну оцінку кормової цінності зелені, сухого сіна та гіллячкового корму деревних порід природних угідь та кормів польової сівозміни зернових, соковитих буряків і силосу кукурудзи та мінеральних солонців. Показано довідникові дані поживності наявності пластичних, біологічно активних та мінеральних інгредієнтів для різних видів кормів, що використовуються в мисливському товаристві „Фазан”.

ВСТУП

Формування галузі мисливства передбачає світові тенденції розвитку та прогресивний досвід ведення мисливського господарства, сформувані перспективи і неухильно дотримуватися параметрів розвитку мисливського господарства в Україні. Базуючись на знаннях біології, екології та етології мисливських тварин розробляти засади організації та розвитку мисливських господарств, забезпечення умов ведення мисливського собаківництва.

Різноманітні природно-кліматичні зони України передбачають формування типології і організації бонітування мисливських угідь та забезпечення управління популяціями мисливських тварин.

Перспективні знаряддя, устаткування, технічне забезпечення сучасного мисливського господарства, мисливська зброя та спорядження мисливця техніка добування мисливських тварин і способи полювання забезпечують ефективність мисливської галузі.

Новітні способи первинного оброблення продукції мисливства, дотримання правил мисливської етики та традицій і ритуалів формують гарантовану діяльність галузі.

Дотримання правил техніки безпеки при проведенні полювань, користуванні та зберіганні мисливської зброї виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони мисливських угідь та збереження мисливської фауни, основа ведення мисливства. Розвиток вольєрного розведення мисливських тварин, вдосконалення методики проведення обліку ресурсів мисливської фауни і способів полювання, застосування техніки добування мисливських тварин, примноження і збереження мисливської фауни поліпшить удосконалення галузі. Запровадження передового вітчизняного і закордонного досвіду поліпшення методів охорони й раціонального використання мисливської фауни, боротьба з браконьєрством організація заходів з охорони мисливських угідь, розроблення планів з проведення біотехнічних і мисливськогосподарських заходів. забезпечить розвиток і перспективність галузі мисливства.

Актуальність проблеми

Мисливська галузь України потребує перспектив. розвитку. Намічається їх кілька шляхів. Від них залежить майбутнє мисливського господарства. Мисливська галузь реформується. Розробляються заходи поліпшення умов мисливцям та користувачам мисливських угідь і прийнято нові, прогресивні зміни та доповнення до Закону України «Про мисливське господарство та полювання».

1.2 Мета і завдання проблеми

В дипломній магістерській роботі виявлялися позитивні і негативні тенденції та обґрунтування перспектив розширення діяльності мисливського господарства „Фазан”.

Об’єкт та методика дослідження. Об’єктом дослідження є процес розвитку сфери лісового та мисливського господарства „Фазан” як однієї зі складових місцевих промислів Шишацького району. Шишацьке районне товариство мисливців і рибалок „Фазан”, розмішене в смт Шишаки, вул. Заводська будинок 1. Голова Лєвошко Олександр Іванович, Мисливствознавець Тменш продуктивні – це польові (34 млн. га) та водно-болотні (1,9 млн. га).

Центральною фігурою у мисливській справі виступає єгер або старший єгер, котрий є господарем у закріпленому обході. У середньому по Полтавській області один єгер обслуговує – 5,8 тис. га. У 2020 р. у мисливських угіддях України чисельність копитних мисливських тварин зменшилася, порівняно з 2019 р., на 4,1 тис. гол. і становила 244,7 тис. гол. Чисельність дрібної дичини зростає повільно через надмірну кількість лисиць в угіддях.

А саме: 79,3 тис. голів, або 1,7 гол./тис. га угідь, коли, згідно з ветеринарно-санітарними вимогами, щільність лисиці не повинна

перевищувати 1 гол./тис. га угідь. Щільність лисиці більша за встановлену норму. Так, наприклад, за статистичними даними, найбільша щільність лисиці у таких областях: Закарпатській – 7,7 гол./тис. га, Тернопільській – 3,2 гол./тис. га, Хмельницькій – 2,9 гол./тис. га. Це при тому, що добуто 81,3 тис. лисиць,. Щодо вовка, чисельність становить 2,6 тис. голів. Порівняно з 2019 р. його чисельність збільшилася. Добуто 1507 вовків, аналогічна цифра була і в попередньому році.

Динаміка та структура популяції мисливських тварин у Шишацькому районному товаристві мисливців і рибалок „Фазан”, раховуючи опрацьовані статистичні показники динаміки та структури популяції мисливської фауни, слід сказати, що, чисельність копитних тварин зросла на 4,3 %, хутрових звірів зменшилася на 8,9 % і пернатої дичини зменшилась майже на 7 %. Впродовж 2020 р. добуто 86 голів копитних тварин, 8388 голів хутрових звірів та 37567 голів пернатої дичини. У свою чергу, допустимий норматив добування для копитних тварин становить до 10 %, хутрових звірів – до 50 %, пернатої дичини – до 50 %, Аналіз динаміки чисельності мисливських тварин показує, що проведення обліків мисливських тварин, ведеться не зовсім точно. Економічні аспекти розвитку передбачають дослідження основних економічних показників стану мисливського господарства. Для більш детального аналізу офіційної статистичної інформації щодо господарської діяльності Шишацького районного товариства мисливців і рибалок „Фазан”, зокрема загальних витрат та надходження на ведення мисливського господарства, враховуючи проведені розрахунки динамічного ряду за ланцюговою та базисною схемами можна помітити, що середній абсолютний приріст витрат складає у середньому 471,871 тис. грн. У той же час, загальні витрати на ведення мисливського господарства за цей час у середньому складають 827,769 тис. грн, за рік, що майже у два рази менше. У результаті проведеного дослідження слід підкреслити, що витрати в середньому щорічно зростають на 19 %. Стосовно надходжень на ведення мисливського господарства слід підкреслити, що у середньому надходження

складають - це проведення полювань та цільові ліцензії на диких кабанів і кіз, цільові ліцензії на рибу та цільові природоохоронні заходи. Найпрестижнішим є ліцензоване полювання на копитних мисливських тварин, котрі є досить бажаним здобутком для мисливця (кабан, козуля, лось), а особливо їх трофеї. Проведений аналіз показав, що мисливське господарство використовує свій потенціал і можливість заробити кошти для розвитку галузі. При затвердженому ліміті добування копитних тварин фактично добуто що становить 67,2 %. Отже, проаналізувавши дані за грошовими надходженнями та визначивши відносні величини динаміки й структури, можна зробити висновок, що у цілому розвиток продуктивності економічної діяльності мисливського господарства „Фазан”, переважно, залежить від самофінансування та самоокупності. Головним із пріоритетних напрямів розвитку галузі мисливства має стати перехід від командно-адміністративної до ринкової економіки. Сутність факторів такого переходу, насамперед, полягає у реформуванні відносин власності, створенні умов для зростання кількості господарюючих суб’єктів, захисті конкурентного середовища, подоланні державної та недержавної монополії, формуванні ринкової інфраструктури тощо. Основні складові джерел грошових надходжень на ведення мисливського господарства „Фазан”. Грошові надходження у вигляді внесків членів товариства складаються з трьох етапів.

Перший етап основний, його сплачують одноразово кожен рік всі члени товариства незалежно від того, чи будуть вони брати участь у полюванні. Цей внесок засвідчує приналежність особи до багаточисельного складу мисливців і залишає право відвідування засідань районних та обласної рад товариства.

Другим та третім етапами сплати внесків є вже, безпосередньо, відкриття полювання на дику птицю та хутрового звіра, а також відрахування членських внесків районних організацій до обласної організації УТМР та трудоучасть.

У даному випадку трудоучасть це праця мисливця по заготівлі сіна та кормів. Тут, насамперед, йдеться про участь мисливців у біотехнічній роботі товариства. Наприклад, якщо мисливець не може брати участь у заготівлі кормів, він сплачує певну суму коштів. У цілому ведення мисливства справа малоприбуткова, окупність становить 49,1 %. Суттєвим показником вкладання коштів у мисливське господарство є інвестиції на 1 тис. га на рік. Як відомо, місцеві промисли відіграють досить суттєву роль у формуванні економічної структури доходів та зайнятості населення. Важливе місце займає збір та заготівля лісових ягід, грибів та лікарських трав. Можна сказати що ліс – це багатство. І ці багатства потрібно використати сповна. Адже, на даний час збір дарів лісу є вигідною справою.

Збір, заготівля (у тому числі закупівля у населення) з метою подальшого продажу дикорослих плодів, ягід, горіхів, грибів, лікарсько-технічної сировини тощо або продуктів їх переробки у порядку спеціального використання проводиться на основі лімітів, затверджених органом виконавчої влади, та дозволів (лісових квитків), виданих постійними лісокористувачами або власниками лісів.

Розумним заходом збереження тварин і птиці є охорона і контроль угідь від браконьєрів, суворе дотримання місячника тиші природи, а також ефективний розвиток напряму вольєрного розведення копитних тварин. Крім того, це дає можливість на порівняно невеликій площі одержати максимальний економічний ефект. Передусім, це характеризує ефективність діяльності ведення мисливського господарства та отримання позитивних результатів у натуральному чи вартісному виразі або прибуток. Адже, при правильному впорядкуванні та організації на вольєрне розведення копитних тварин, не будуть мати вплив браконьєри та хижаки, які у природних умовах дуже лімітують чисельність їхніх популяцій, тим самим зводять нанівець зусилля та роботу працівників мисливського господарства.

На даний час в Європейських країнах у вольєрах щорічно вирощується понад 750 тис. гол. копитних тварин. В Україні також створено 1986

вольєрних господарств. Ось такі вольєрні господарства повинні зайняти провідне місце по всій Україні. А це, дасть змогу ефективно та інтенсивно розвести таких мисливських копитних тварин, як муфлону, дикого кабана, косулі та оленя європейського і плямистого. Для ефективного ведення мисливства обласна рада Полтавщини на 15 років передала у користування 3039 га і 3033 га мисливських угідь об'єднанню „Білагро” Перерозподіл мисливських угідь попередньо погодили державне управління охорони навколишнього середовища в Полтавській області та Полтавське обласне управління лісового і мисливського господарства. — Це приклад ефективного використання мисливських угідь.

ТОВ „Фазан”. Минулого року отримало ліцензії на добування 200 голів дикого кабана, якого успішно відстріляно в угіддях площею більше 63 тис. га. Ось і висновок, як можна вести господарство. З огляду на сучасні реалії для досягнення таких показників мисливським господарствам, окрім вкладення коштів на розвиток необхідно забезпечити охорону і примноження мисливських угідь. Сучасна структура та динаміка розвитку мисливського господарства „Фазан” як однієї із провідних ланок місцевих промислів окрім мисливства є забезпечення умов існування мисливської фауни. Підвищення показників кількості основних видів мисливських тварин, виділення грошей на охорону і відтворення мисливської фауни. Обсяги доходів від всіх видів діяльності та підвищення продуктивності роботи лісового й мисливського господарств. Структуру обсягів збору та надходжень за використання лісових ресурсів місцевого значення мисливського господарства „Фазан”. Впроваджуються методи вдосконалення ведення мисливського господарства та різних промислів. Розширено можливості та перспективи покращення мисливського господарства за допомогою розведення тварин в вольєрах. Дослідженню науково-теоретичні та практичні розробки проблематики підвищення ефективності мисливського товариства „Фазан” Шишацького району, яка пов'язана із пріоритетними напрямками трансформації використання природоохоронного потенціалу

2. Стан проблеми (огляд літератури з мисливствознавства)

Необхідно створити нову, форму розвитку мисливського господарства. Взагалі існують два погляди на мисливське господарство. З одного боку «кприродоохоронці», які вважають, що людині не слід вмішуватися у природу, з іншого ті, що кажуть, що до природи треба відноситись розумно і контролювати процеси кількості тварин і птиці .. Контроль популяцій мисливських тварин спрямовують на збереження біорізноманіття в екологічних системах. Важливим завданням мисливського товариства є покращення діяльності у напрямку природними багатствами, збереження диких тварин, і птахів. Це підтверджується науковими працями Є. І. Ходаківського, О. І. Фурдичка, Н. В. Зіновчук, В. К. Данилка, М. А. Хвесика, В. С. Бондаря, С. А. Генсірука, Я. В. Ковалю, П. І. Лакиди, В. І. Парпана, Б. М. Данилишина, І. М. Синякевича, С. І. Дорогунцова, В. С. Міщенко та інших вітчизняних учених. Але в їхніх працях аналізуються або окремі аспекти функціонування галузі мисливського господарства та місцевих товариств і власників мисливських угідь. Обласна рада Полтавщини на 15 років передала у користування 3039 га і 3033 га мисливських угідь у ТОВ «Білагро» такий перерозподіл мисливських угідь погодили державне управління охорони навколишнього середовища в Полтавській області та Полтавське обласне управління лісового і мисливського господарства. — Це приклад ефективного використання мисливських угідь. Мисливським господарством „Фазан” Шишацького району” ставиться завдання донести до влади і суспільства:

мисливець — не браконьєр, а мисливство як галузь — унікальна й корисна справа. Мисливців сприймають як найкращих представників громадськості, людей, що роблять найбільший внесок у розвиток мисливського господарства. Численні наукові дослідження спрямовують свою діяльність на забезпечення збереження та раціонального використання, відтворення мисливського фонду, порядок взаємовідносин між органами державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, громадськими

об'єднаннями і фізичними особами, які здійснюють користування мисливськими угіддями. В.Д. БОНДАРЕНКО , В.В. БІЛИЙ, В.Г. МАЗЕПА, І.П. ТЕРЕЛЯ КОРМОВІ РЕСУРСИ ЛІСУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ПІДГОДІВЛІ МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН Визначена М.В. Шадурою черговість використання угідь та якісний розподіл зимових кормових стацій козулі. М. П. Рудишин зі співавторами мисливські угіддя за запасами рослинних кормів розподіляє на високопродуктивні середньопродуктивні, низькопродуктивні. Визначальними щодо чисельності та виживання тварин можуть стати доступність кормів, особливості кормової поведінки виду, інші лімітуючі фактори (Шадура М.В). Заготівлю кормів для підгодівлі мисливських тварин планують на основі даних про чисельність поголів'я, про добову потребу їх в кормах, про тривалість сезону підгодівлі.

2.1.1. Кормові угіддя мисливського господарства

Ліси, які займають значну територію виділену для мисливського товариства „Фазан” Шишацького району підтримують екологічну рівновагу в агроєкосистемі і відіграють роль «зеленого каркаса». У природній території Лісостепу площа лісу в агроєкосистемі повинна бути від 10-20%, а в лісовій зоні до 40-60%.

Ліси, навколо селища Яреськи покращують клімат і водний баланс території, служать притулком птахів та інших корисних тварин, включаючи і промислових (зайці, кабани, лосі), вони мають велике естетичне і рекреаційне значення, постачають населення грибами, ягодами, лікарськими рослинами.

Ліси й інші елементи природної рослинності у складі агрономічної екосистеми (зарослі чагарників по ярах, рудеральна висока трава по узбіччях полів і доріг), в екологічно правильно організованих агроєкосистемах забезпечують високе біологічне різноманіття. У них багато видів рослин і тварин, і в тому числі - птахів і комах-хижаків, які допомагають контролювати щільність популяцій шкідників. Це біологічне різноманіття - важливий ресурс агроєкосистеми, який необхідно зберегти.

Реформування мисливського господарства зумовлена загальносвітовими тенденціями збалансованого природо-користування. П Реформування мисливського господарства та його розвитку необхідні у зв'язку з зменшенням кількості основних мисливських тварин за останні 15 років. Це безумовно в першу чергу пов'язано з неефективними методами ведення мисливського господарства, які не відповідають сучасним вимогам. Тому необхідно створити нову, сучасну Модель мисливського господарства України. І таким вимогам відповідає мисливське господарство „Фазан”. У господарстві є низка проблем , організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості. Це – проблеми, пов'язані з охороною мисливських тварин, кваліфікацією кадрів, регулюванням допуску

мисливців до права полювання, охороною мисливських угідь від незаконного полювання.

Необхідність реформування мисливського господарства зумовлено різними проблемами, до яких можна віднести ведення виробничої діяльності, підвищення ефективності управління товариством „Фазан”, а також збільшення погонів’я мисливської фауни.

Основні проблеми мисливського господарства „Фазан”:

висока чисельність хижих тварин (бродячих собак і котів, вовків, лисиць, сірих ворон і сорок тощо);

- недостатня кількість служби охорони мисливських угідь;
- не відпрацьовано програми визначення популяцій мисливських тварин;
- недостатня фахова підготовка егерів і працівників мисливського господарства;

Важливим у веденні мисливського господарства є робота зі збільшення погонів’я мисливських тварин шляхом покращення захисних, а також гніздових і кормових умов життя диких тварин, підтримання їх життєдіяльності у важкі періоди року, профілактика та якщо треба - лікування захворювань.

Збільшення контурності сільськогосподарських угідь навколо лісових угідь смт „Шишаки”, вирубування лісів, застосування різних хімікатів захисту рослин та мінеральних добрив призвело до зменшення чисельності зайця та куріпки сірої.

Проводячи заходи по підгодівлі лосів, козуль, диких кабанів, мають на увазі, що його метою є зниження шкоди, яка завдається цими тваринами штучним насадженням і сільськогосподарським культурам, та підтримка тварин внаслідок різкого погіршення умов живлення через глибокий сніг або неврожай основних кормів. Підживлення не повинно замінювати природну кормову базу. У разі виснаження останньої необхідно скоротити кількість відповідних видів дичини.

Заходи для покращення стану ведення мисливського господарства в товаристві „Фазан”:

створення у мисливському господарстві системи підгодівлі тварин;
у мисливських угіддях здійснювати проведення багаторічні біотехнічні заходи:

Одним з пріоритетних об’єктів полювання є олень шляхетний, плямистий, косуля, дикий кабан, реакліматизація яких практично не проводиться. Враховуючи, що трофеї лося, косулі, дикого кабана користуються великим попитом у мисливців, а мисливські угіддя товариства „Фазан” мають сприятливі умови для їх вирощування, проводиться робота з його розведення та розселення. Систематична підгодівля сіллю робить тварин стійкішими до захворювань. Для пристосування солонців у лісових угіддях працівники лісової охорони кладуть кускову сіль у спеціально облаштовані завищені пні дерев.

Біотехнічні заходи це роботи в мисливському господарстві, які спрямовані на збільшення кількості мисливських тварин і покращення їх продуктивних якостей шляхом створення більш сприятливих умов їх існування і племінної роботи в популяціях.

Чисельність дикого кабана залежить в першу чергу від достатку кормів.

Покращення кормових умов мисливських угідь товариства „Фазан” сприяє збільшенню чисельності дикого кабана, зменшує кількість захворювань, а також дозволяє зосередити їх у місцях, найбільш зручних для полювання.

Покращення мисливських угідь товариства „Фазан” кормовими ресурсами здійснюється шляхом проведення різних заходів:

посадки кормових рослин для поліпшення живлення мисливських тварин;

поліпшення умов вирощування різних кормових рослин;

підгодівлі диких свиней в період нестачі природних кормів;
збільшення доступності кормів для диких свиней.

збереження та відновлення зникаючих видів тварин лосів, благородних та плямистих оленів, фазанів.

На території товариства „Фазан” спостерігається одна з найвищих чисельності копитних тварин, в першу чергу, дикого кабана і козулі.

Основні породи ґрунтів представлені послатретичними суглинними відкладеннями .

Основна ґрунтоутворююча порода є піщані - відклади.

- Рослинність борового типу. Тут зазначено поєднання різних соснових і змішаних лісів. З деревних порід: сосна звичайна, береза плосколиста, дуб, осика, тополя, вільха, ліщина, клен, ясен, ряд верб.

Трав'янистий покрив представлений злаковим різнотрав'яним типом, а на зниженнях осоково-злаковим різноманіттям. З трав'янистих рослин звичайні: конвалія, купина запашна, хвощ, очерет, рогіз, осока на узліссях суниця, ожина, глід, горобина, дикі яблуні і груші.

В зимовий час тварини потребують підгодівлі . Підгодовують головним чином копитних звірів, зайців, пернату дичину, що залишається у нас на зиму птахів куріпок, перепелів, фазанів у певних мисливських колективах. Для того, щоб допомогти їм пережити найважчий час року. Цей захід використовується для залучення тих чи інших видів тварин в товариство „Фазан” Шишацького району (з метою охорони, проведення полювання, обліку, спостережень та інше). Зимово підгодівля диких тварин має велике значення в забезпеченні птахів і звірів відсутніми мінеральними речовинами і мікроелементами. Проведеними в останні роки дослідженнями доведено, що самки, які не отримували в період вагітності мінеральні речовини (кальцій, залізо, магній), приносять нежиттєздатне потомство, а в розвитку самих тварин спостерігаються ненормальності. У володіннях товариства

„Фазан” Шишацького району живе ряд видів цінних промислових тварин: козуля, кабан, заєць, лисиця, борсук, єнотовидний собака, ховрах, куниця на зимівлю з суміжних територій приходять козуля, кабани.

Дикий кабан тварина всеїдна, живиться різноманітною рослинною, і тваринною їжею, в якій переважають корми, що видобуваються з ґрунту і

При великій щільності дикого кабана вони наносять, серйозної шкоди, в лісі руйнують ґрунтовий покрив. У той же час кабани знищують велику кількість шкідників лісу, а розпушування ґрунту сприяє закладенню насіння.

Кабан - цінна мисливсько-промислова тварина. М'ясо і сало - цінні харчові продукти, міцна шкіра використовується у шкіряній промисловості, волосяний покрив - для виготовлення щіток та кистей, ікла - трофей. З метою збільшення його поголів'я проводять біотехнічні заходи:

- зимову підгодівлю,
- селекційний відстріл,
- знищення вовків.

Чисельність кабана залежить в першу чергу від достатку і доступності кормів. Поліпшення кормових умов мисливських угідь не тільки сприяє збільшенню кількості тварин, зміцнює опірність до різних захворювань, а також дозволяє зосередити їх у місцях, найбільш зручних для полювання.

Збагачення угідь кормовими ресурсами шляхом проведення наступних біотехнічних заходів:

- посадки кормових рослин для забезпечення підгодівлі рослиноїдних мисливських тварин;
- поліпшення умов розвитку різних кормових рослин;
- підгодівлі мисливських тварин в період нестачі природних кормів;
- збільшення доступності кормів для мисливських тварин;
- поліпшення засвоєння цими тваринами корму;
- забезпечення мисливських тварин мінеральними та вітамінними кормами.

При викладенні підживлення в мисливських угіддях дотримуються таких вимог:

1) Щоб їх об'єм і характер відповідали фізіологічним потребам мисливських тварин в даний час року і в умовах Шишацького району підгодовлю проводять в місцях концентрації тварин, які з'являються для годівлі. Місця підгодовлі розподілені по території так, щоб вони не збирали навколо себе надто великої кількості тварин при поїданні кормів.

3) Для підгодовлі мисливських тварин використовують корми, найбільш ошадливо, які найбільш доцільні в мисливському товаристві, „Фазан”;

4) Обслуговування місць підгодовлі і годівниць відбувається з незначними затратами праці, а поліпшені природні угіддя високопродуктивні;

5) Корми не повинні містити в собі збудників захворювань і на є джерелом зараження тварин;

6) Місця підгодовлі утримуються в чистоті, залишки кормів видаляють, навесні площі їх очищають від екскрементів, щоб не поширювалися різні інвазії;

7) Ділянки для підгодовлі розташовано на сухих, чистих місцях, щоб уникнути зараження звірів і птахів різними глистами;

до місць підгодовлі наявні зручні дороги для підвезення та підходи для розкладання кормів;

8) Підживлення проводяться регулярно з викладенням достатньої кількості кормів, тільки в цьому випадку тварини постійно відвідують їх і отримують потрібне живлення; біля місць підгодовлі влаштовують укриття (затиші) для тварин;

9) Місця підгодовлі розміщені на ділянках, що мають зручний підхід тварин, а при високому сніговому покриву до годівниць розчищають стежки;

10) За відвідуванням майданчиків підгодовлі звірами і птахами і за використанням ними викладених кормів організовано постійне

спостереження єгерів господарства; ведеться щоденник підгодівлі з відмітками в ньому закладки кількості кормів, частки кормів, які з'їли тварини, чисельність відвідувань годівниць тваринами та інших даних.

Підживлення кабанів

Зима - важкий час у житті кабанів, особливо в зими з високим сніговим покривом. Досвід акліматизації кабанів у мисливському господарстві „Фазан” Шишацького району переконливо показав, що без турботи людини і, зокрема, без зимової підгодівлі вони тривалий час тут існувати не можуть. Зимове голодування тягне прохолости навесні великого числа самок і знижує їх плодючість. Особливо сильно страждає від нестачі кормів молодняк диких свиней.

Звідси очевидно значення зимової підгодівлі кабанів в багатосніжні зими. Підживлення кабанів в значній мірі попереджає випадки потрапи ними плантацій картоплі, кагатів цукрових буряків, посівів кукурудзи на полях.

Найчастіше кабанів підгодовують малоцінними сортами картоплі, бульбами топінамбуру, кормовими і цукровими буряками та іншими коренеплодами.

Для підгодівлі використовують жолуді, початки кукурудзи, зерно, комбікорми, м'ясо, м'ясні відходи, субпродукти і тушки хутрових звірів, рибу, макуху, шрот і інші корми. Їх викладають на спеціально виділені підкормових майданчики, влаштованих в місцях постійного проживання кабанів, або на землю під густо порослим чагарником ділянках, де корм менше заносить снігом. На початку зими у різних ділянках лісу розкладають невеликі купки підгодівлі, а коли по слідах встановлено, що кабани знайшли ці прикормові майданчики, на них починають щодня викладати потрібну кількість кормів. Щоб кабани швидше знайшли місця для підгодівлі, роблять до них з різних сторін «приманку» з рибних і м'ясних відходів і з оселедцевого розсолу. Підживлення починають тоді, коли сніговий покрив досягне значної товщини (у Шишацькому районі зазвичай в грудні, а при снігопаді в листопаді то й раніше). Розкладають її рівномірно купками на

землю або сніг на майданчику діаметром 5-15 м, щоб сильні самці не могли відігнати самок і молодняк. Зерно насипають у коритця. Корми для підгодівлі викладати щоденно у певний час, супроводжуючи це звуковим сигналами, - з метою привчання кабанів регулярно приходити на кормовий майданчик. Поруч з підкормовими майданчиками поставлено вишку для спостереження за поїданням кормів кабанами і споруджено комору для кормів.

Майданчики для підкорму знаходяться недалеко від надійних укриттів кабанів, в яких розкладено купи соломи для облаштування свинями своїх лежбищ.

Кількість викладання кормів для кабанів змінюється в залежності від умов природного забезпечення кормами, кількості жолудів, горіхів ліщини, грибів, кореневищ осоки, характеру погодних умов, запасів і доступності природних кормів і багатьох інших факторів. У малосніжні зими на території мисливського господарства „Фазан” кабани здебільшого не потребують підгодівлі, знаходячи протягом зими достатню кількість природних кормів. Підгодівля необхідна тільки в разі утворення товстого насту, ожеледі або несподіваного сильного снігопаду на період вказаних природних змін. У період коли взимку корми для кабанів стають важкодоступними, підгодівля забезпечується. Найбільш раціональним вважається склад підгодівлі кабанів взимку, картопля і коренеплоди, зерно і макуха, рибно-м'ясні корми,

У сильні морози дають більше концентратів.

Підкормові майданчики розміщено по території товариства „Фазан” Шишацького району так, щоб до кожної з них виходило на годівлю 10-15 кабанів.

Часто зимову підгодівлю кабанів проводять інакше. Восени в місцях їх проживання розміщують кагати картоплі або топінамбуру довжиною 5-6 м і шириною близько 0,5 м. Їх закривають соломною або опалим листям, присипають землею і зверху знову листям. Кабани самі розкривають такі кагати і довгий час поїдають закладені у них коренеплоди.

Висадження кормових рослин

З метою покращення годівлі тварин збільшують та поліпшують висадженням та висіванням різних цінних кормових рослин.

Збагачення кормових ресурсів лісових мисливських угідь шляхом посадки чи посіву кормових рослин можливе шляхом:

- Включення їх до числа висаджуються порід дерев і чагарників при роботах по оновленню лісів;
- Висадки та висіву в захисних смугах разом з рослинами, що створюють хороший притулок для різних мисливських тварин;
- Посадки та висіву їх на спеціально виділених кормових полях і галявинах.

При лісо відновлювальних роботах включають в асортимент висадження порід дерев і чагарників наступні види, гілки та кору яких охоче поїдають різні копитні: дуб літній, глід, берестки, різні види клена, липи дрібнолисті, різні форми верби, осики, горобину, калину, різні види смородини, малину, маслину, барбарис, шипшину, дику грушу і яблуню та ін. Багато з цих порід дають також їстівні ягоди і плоди.

З осики можна створювати невеликі чисті насадження: коли дерева підростуть, їх треба восени поступово підрубувати, що дозволяє лосям і зайцям годуватися їх корою в зимову пору. На і в захисних смугах рекомендується саджати горобину, калину, різні види смородини, малину, ожину, обліпиху, терен, глід, шипшину. З трав'янистих рослин висівають сорго, люцерну, люпин, буркун і інші види. повністю або частково залишають на зиму на корені, поступово нацьковують на нього мисливських тварин.

Топінамбур, як кормова рослина використовують в мисливському господарстві „Фазан”. Посадки топінамбура розташовують на галявинах, прогалинах, просіках і узліссях лісу або на окремих ділянках серед полів. Використовують його також при створенні захисних смуг.

Пагони топінамбура охоче поїдають олені, козулі, зайці. Ці тварини добре їдять і силос з цих пагонів. Бульби поїдають; кабани, вириваючи їх з ґрунту. Вириті бульби можуть бути використані також для підгодівлі оленів та косуль. Кабани зазвичай починають відвідувати поля топінамбура у вересні і при відсутності сильних морозів поїдають його до весни. Козулі і зайці поїдають паростки цієї рослини з червня до глибокої осені.

Густі та високі зарості топінамбура нерідко служать хорошим притулком для диких копитних, зайців, куріпок.

Картопля - улюблений корм диких свиней. Бульби її восени зазвичай викопують і потім протягом зими викладають у місцях підгодівлі кабанів. У малосніжних районах бульби картоплі можна залишати в землі на зиму - кабани дістають їх самі.

Крім коренеплодів засівають кормові поля вівсом або кукурудзою.

Під захисними умовами місць проживання мисливських тварин передбачається наявність, достаток і надійність у них різних сховищ і укриттів, які дають змогу тваринам ховатися від ворогів і рятуватися від інших несприятливих факторів.

Трапляється, що угіддя з багатими кормовими ресурсами бувають слабо заселені мисливськими тваринами по причині недостатніх захисних і гніздових умов. Різні, часом досить нескладні та недорогі біотехнічні заходи, значно поліпшують захисні і гніздові умови мисливських угідь товариства „Фазан” і тим сприяють збільшенню чисельності в них різних представників мисливської фауни.

Захисні та гніздові умови мисливських угідь у значній мірі залежать від діяльності в них людини. У товаристві „Фазан” вони значно поліпшені, при взаємодії з лісогосподарськими організаціями, які враховують при здійсненні своїх лісоексплуатаційних і лісо-відновлювальних робіт зацікавлення

мисливського господарства. При цьому тісно пов'язують інтереси лісового та мисливського господарств і домагаються повної узгодженості лісівницьких і лісогосподарських робіт з заходами щодо поліпшення захисних умов угідь для розмноження мисливської фауни.

Особливо сильно змінюють захисні і гніздові умови лісових угідь рубки лісу. При не обдуманих рубках нерідко вирубують старі дуплисті дерева і розріджують підлісок, що також в тій чи іншій мірі погіршує захисні умови угідь.

При проведенні лісогосподарських робіт в лісових угіддях бажано проводити наступні заходи, що поліпшують або зберігають захисні і гніздові умови лісових угідь.

Рубки догляду, освітлення та прочищення, а також санітарні рубки лісу проводять в другій половині літа і восени, коли розмноження більшості мисливських тварин закінчується. Сінокосіння в лісах товариства „Фазан” проводять в стислі терміни, починаючи з кінця липня.

При рубках дерев зберігають підлісок (іноді залишають ділянки підліску в шаховому порядку) і ділянки з високою травою де часто гніздяться мисливські птахи і вкриваються різні звірі. Зберігають при рубках окремі дуплисті дерева, не пошкоджені комахами-шкідниками. У місцях проживання куниць залишають в лісі деяку кількість повалених дуплистих дерев для розмноження цього цінного звіра.

При суцільних рубках зберігають окремі ділянки дерев і кущів і навіть невеликі ділянки лісу для укриття в них тварин. При суцільних рубках у змішаних насадженнях залишають (до осені) на корені осики, які пізніше використовують для підгодівлі зайців і лосів.

При посадках лісу в асортимент порід, що висаджуються включають різні дерева і чагарники, що створюють гарні умови для укриття та гніздування тварин.

У мисливському господарстві товариства „Фазан” лісових ділянок влаштовують куточки спокою і ремізи.

Куточки спокою влаштовують для відпочинку тварин (у першу чергу копитних) і створення умов, сприятливих для народження молодняку та укриття новонароджених.

Подібні куточки створюють в найбільш глухих, мало відвідуваних місцях господарства:

по долині річки, в улоговинах лісових струмків, по ярах, на острівцях серед боліт, в густих заростях. Тут максимально скорочують рубку лісу, обмежують відвідування осіб, які збирають гриби та ягоди, забороняють випас худоби, проїзд транспорту. Роблять посадку дерев і кущів для створення заростей, залишають лежачі стовбури повалених дерев, не косять трави. Куточки спокою оточують смугами з густо посаджених колючих кущів або сосонок і влаштовують кілька навісів для відпочинку копитних тварин. Куточки спокою охороняються єгерями і лісниками, особливо в період розмноження тварин.

У організованому мисливському господарстві товариства „Фазан” часто з метою надання мисливським тваринам надійних укриттів і одночасно для їх підживлення влаштовують ремізи в мало відвідуваних людьми угіддях, біля водоймищ (ставків, струмків, річки), на галявинах і прогалинах.

Площа реміз частіше коливається від 0,5 до декількох гектарів і залежить від числа ремізних ділянок, захисних властивостей місцевих насаджень, складу мисливської фауни, кількості звірів і птахів і ряду інших чинників. Ділянки реміз зазвичай мають вигляд квадрата або витягнутого прямокутника.

Часто ремізи замінюють кормозахисними смугами, які розташовують по краю лісу, на галявинах і узліссях. Ширина їх 4 -5 м, довжина . По середній лінії смуги садять молоді сосонки, а з боків від них - саджанці кленів, дрібнолистого в'яза, жовтої акації, терену, глоду, шипшини, малини, ожини, барбарису, калини, горобини, смородини та інших порід.

Багато солі з'їдають мисливські тварини в товаристві Фазан . Ця підкормка дуже важлива . Єгері встановлюють для тварин спеціальні годівниці.

Солонці встановлюють для підтримки мінерально-соляного балансу, а комплекс годівниць, щоб тваринам було легше знайти їжу. '.

Зміцнення кормової бази сприяє не лише збільшенню чисельності дичини, але і покращує умови життя тварин, стримує їх від міграцій, служить засобом, що допомагає концентрувати тварин у ділянках товариства „Фазан”. Також такі годівниці допомагають покращити та зберегти фізіологічні й репродуктивні якості диких тварин, повернутися у звичне для тварин середовище. Працівники товариства „Фазан” бережуть мисливських тварин щоб забезпечити унікальність шишацької природи.

Підготовку до годівлі та викладки кормів проводять протягом усього року. Найважчим періодом для тварин вважаються місяці з січня по березень. Адже у цей період зелені запаси закінчуються і тваринам доводиться дуже важко добувати корми.

Тому єгері у мисливському господарстві заздалегідь облаштовують годівниці з лісовим і луговим сіном, гілковим кормом (у вигляді віників з листям) для підгодівлі лосів і козуль; снопики не обмолоченого вівса, гороху для зайців; жолуді, дрібну картоплю, різні зернові корми для диких кабанів; зерно, полову сінна, просо, та інше. Насіння та зерно для сірих куріпок..

Зимова підгодівля мисливських тварин передбачає заготівлю запасу кормів не для годівлі тварин, а рятування тварин від голоду в складних умовах зими . Умовно сезон годівлі ділиться на три періоди – з 1 по 30 листопада, коли викладається 25% добової норми кормів; другий період – з 1 по 30 грудня – викладається 50% добової норми; третій період – з 1 січня по 10 лютого – викладається добова норма.

Тож тваринам у шишацьких лісах не варто боятися холодів, адже єгері забезпечать їх харчуванням у достатній мірі. Навіть якщо зима буде сніжною, тварини не залишаться без їжі. Для підгодівлі лосів та інших тварин, в

мисливському господарстві „Фазан” Шишацького району поряд з охороною корисних звірів і птахів цілеспрямоване втручання людини в природу забезпечує підвищення кількості заселення угідь тваринами.

Підвищенню продуктивності мисливських угідь в значній мірі сприяє винищення шкідливих і акліматизація корисних мисливських тварин. Але цього не достатньо. У зимовий час тварини страждають через брак кормів, що часто призводить до масової їх загибелі. Через нестачу сезонних кормів, мінеральних солей, води звірі й птахи змушені здійснювати кочівлі, під час яких багато хто з них гинуть від хижаків. Відсутність достатніх захисних умов для дичини також робить її більш доступними для ворогів. У ряді випадків птахи не знаходять для себе не тільки захисних, але і необхідних гніздових умов. Проведенням біотехнічних заходів - поліпшенням кормових, захисних, гніздових і інших умов проживання диких тварин - послаблює негативні впливи зовнішніх умов існування тварин.

В системі біотехнічних заходів підгодівля тварин має особливо важливе значення. Для цього своєчасно і в достатній кількості заготовляють корми.

Влітку для підгодівлі оленів, лосів, косуль, , а також зайців заготовляють необхідну кількість сіна. При укладанні сіна бажано його пересипати сіллю. У аграрних формуваннях придбають необхідну кількість зернових відходів. Підживлення починають з встановленням снігового покриву, а в ряді випадків і до нього. Спочатку її проводять в невеликих розмірах маючи на меті привчити тварин до місця підгодівлі. Коли випадає глибокий сніг і посилюється мороз, підгодівлю збільшують. Викладати багато кормів без особливої потреби недоцільно.

Косуль підгодовують в основному сіном, яке завчасно запасують в місцях зимового проживання цих тварин. Стіг огорожують жердинами. Сіно закладають у міру потреби в спеціальні годівниці.

В ящик годівниці засипають і сіль, а в особливо несприятливий час - овес і інші концентрати.

Єгер систематично спостерігає за переміщеннями оленів, лосів, диких свиней, косуль, зайців і їх станом. Якщо група цих тварин виявилася в важких умовах (нестачі кормів, глибокий сніг), далеко від годівниць, надають їм негайну допомогу. До дерев підв'язують невеликі оберемки хорошего сіна або віники. Близько них на пнях або деревах встановлюють ящики, куди засипаються концентрати.

Щоб тварини швидше знайшли підгодівлю, до неї прокладають напрямні доріжки, розкидаючи на них корм. Кабанів підгодовують без годівниць. Корм викладають під розлогі хвойні дерева, де його менше заносить снігом.

Взимку в першу чергу страждає молодняк, який в сильні морози не може добути собі їжу без допомоги дорослих тварин.

Підживлення мисливської птиці – фазана , куріпок починають раніше, до випадання снігу. Інакше куріпки можуть відкочувати за межі ділянки товариства „Фазан”. Кращим кормом їм служать відходи зернових культур, в яких містяться насіння трав і сухі комахи. Під навісом годівниці викладають купку крупнозернистого піску з дрібними камінчиками, а кругом розсипають сінну потерть і полову. Годівниці для фазанів влаштовують приблизно таким же чином. Односхилі дахи годівниць нахилені в сторону переважаючих в зимовий час вітрів. Після хуртовин годівниці чистять, згрібають з них сніг (вигляд соломи привертає куріпок), поповнюють підгодівлю.

При повенях, завірюхах та інших стихійних лихах коли, тварини нерідко позбавляються не лише своїх притулків, а й кормів.

Потреба в підгодівлі у різних мисливських звірів і птахів далеко не однакова. Деякі з них, як правило, обходяться без підгодівлі круглий рік;

такі, наприклад, перепели, які влітку знаходять корми на полях, а на зиму відлітають на південь. Ряд же видів мисливських звірів і птахів (козулі, кабани, зайці та інші) в зимовий час постійно потребують підгодовлі. Кабани, лосі, та козулі в товаристві „Фазан” можуть існувати тривалий час тільки за умови їх зимової підгодовлі. Підживлення мисливських тварин може бути комплексним, коли до складу кормів, що викладаються входять всі необхідні для життя організму компоненти живлення, або специфічним, яке компенсує недостатність в природних інгредієнтах тих, яких недостатньо в природних кормах тих чи інших певних речовин (мінеральна, вітамінна, біологічно-активна підгодовля). При організації підгодовлі мисливських звірів і птахів враховують також можливість отримання або виробництва тих чи інших кормів у господарстві, їх вартість, витрати на їх доставку та викладку ряд інших економічних питань. Розмір і характер підгодовлі визначаються видовим складом фауни мисливських тварин, чисельністю різних видів, розподілу їх по угіддях, урожаєм природних кормів, їх доступністю, специфічними вимогами різних тварин до кормів в різні сезони року.

При забезпеченні підгодовлі дотримуються таких вимог:

обсяг і характер відповідають фізіологічним потребам мисливських тварина в певний час року і в умовах Шишацького району;

корми в годівницях легко доступні для тих тварин, для яких вони викладені. Навпаки, для інших звірів і птахів, підгодовля яких недоцільна, ці корми важкодоступні;

підгодовлю проводять переважно в місцях концентрації тварин, які у даний час підгодовуються;

місця підгодовлі розподілені по території господарства „Фазан” так, щоб на них не збиралася занадто велика кількість тварин, які підгодовуються;

для підгодовлі мисливських тварин використовують корми, найбільш економічно вигідні в умовах товариства „Фазан”, сіно, зерновідходи, буряки, гіллячковий корм;

обслуговування місць підгодовлі не вимагають значних затрат праці;

корми, що викладаються доброякісні, без ознак псування і злежаності;
 корми не є джерелами зараження тварин - або причинами виникнення захворювання;
 місця підгодівлі утримують в чистоті, залишки кормів видаляють,
 ділянки для підгодівлі мисливських тварин спеціально обладнані для використання концентрованих, соковитих, грубих та мінеральних кормів.

Характеристика мисливського господарства „Фазан” Шишацького району.

На території мисливських угідь Шишацького районного товариства мисливців і рибалок „Фазан” проводиться полювання на копитних тварин, хутрового звіра, пернату дичину. Протягом 2016-2020 років за даними звіту 2-ТП мисливство в господарстві проводилося добування лося, козулі, кабана, зайця-русака, хутрового звіра та пернатої дичини.

Таблиця 2

Результати полювання у мисливському господарстві „Фазан” Шишацького району

Роки	Лось, гол.		Олень плямистий, гол.		Кабан, гол.		Козуля, гол.		Заєць, гол.		Бобер, гол.		Куниця лісова гол.,	
	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин	Кількість облікованих тварин	Кількість добутих тварин
2016	27	-	27	-	93	51	335	42	1594	387	118	-	128	-
2017	28	2	31	-	93	31	335	50	1994	499	155	-	147	-
2018	35		31	-	120	25	385	42	1994	427	155	-	128	-
2019	43		31	-	121	32	385	42	1994	383	155	-	128	-
2020	65		31	-	98	21	393	42	1994	370	180	-	130	-

Для раціональної експлуатації угідь та зручності охорони, проведення мисливсько-господарських заходів територія господарства розділена на єгерські обходи, що мають структуру яка включає експлуатаційні та відтворювальні ділянки, спеціально об'явлені для полювання місця (вишки, засідки), місця відпочинку. Межі єгерських обходів проходять по квартальним просікам та іншим розмежувальним лініям, що чітко визначені в натурі. Розташування мисливських баз, біотехнічних споруд – показниками, розміщеними на узбіччі на узбіччі основних транспортних шляхів.

Поділ території Шишацького районного товариства мисливців і рибалок „Фазан” на єгерські обходи наведено в таблиці 3

Таблиця 3.

Території Шишацького товариства мисливців „Фазан” в єгерських обходах

№ обходу	1	2	3	4	5	6	7	8	разом
Площа обходу, га	8883,0	7385,88	7154,09	9855,43	7505,9	8260	7771,4	6874,3	63690

В господарстві у штаті вісім єгерів. В межах господарства знаходиться дев'ять територій заповідного фонду, що представлено в таблиці 4

Щоб зменшити небажаний вплив людини на стан існування тварин, створюють нормальні умови для існування дичини. У мисливському господарстві проводяться так звані біотехнічні заходи. До них відносяться: підгодівля мисливських тварин в зимовий період, поліпшення кормових угідь, боротьба зі шкідливими тваринами, розселення, акліматизація мисливських звірів і птахів, створення відтворювальних ділянок і зон відпочинку тварин і птиці, регулювання статевовікової структури популяцій. Біотехнія в мисливському господарстві „Фазан” проводиться за рахунок створення сприятливих умов існування тварин, поліпшення кормової бази мисливських угідь: посадка кормових рослин, підгодівля тварин у період голодування.

Таблиця 4.

Території та об'єкти природно-заповідного фонду розташовані в межах господарства „Фазан”

Назва території	Категорія	Площа, га	Місце розташування	Землекористувач (землевласник)	Рішення про створення (оголошення)
„Говтва”	Заказник ландшафтний місцевого значення	531,1	Між селами Легейди, Шафранівка і Тищенки, с. Маликівщина	Великобузівська с/р – 118,8 га, Гоголівська с/р, 183,9 га, Шишацька сел./р – 228,4 га	Рішення обл. ради від 04.09.1995, 30.01.1998, 12.02.1999
„Величківський”	Заказник ландшафтний місцевого значення	54,7	с. Величкове	Воскобійницька с/р	Рішення обл. ради від 12.02.1999
„Воскобійницький”	Заказник ботанічний місцевого значення	52,4	с. Величкове	Воскобійницька с/р	Рішення обл. ради від 12.02.1999
„Озерище”	Заказник загально-зоологічний місцевого значення	55,0	с. Федунка	Федунська с/р	Рішення облвиконкому від 29.04.1993 №437
„Урочище „Берези”	Пам'ятка природи комплексна місцевого значення	5,0	с. Федунка	Федунська с/р	Рішення облради від 04.09.1995
„Дуб черешчатий”	Пам'ятка природи ботанічна місцевого значення	0,02/1	с. Яреськи	Професійно-технічне училище № 56 с. Яреськи Шишацького району	Рішення облвиконкому від 16.11.1979 №437
„Бутова гора”	Пам'ятка природи геологічна місцевого значення	5,0	Між смт. Шишаки і с. Яреськи, Чапаївське л-во,	ДП „Миргородський лісгосп”	Рішення облвиконкому від 22.07.1969 №323
„Лиса гора”	Пам'ятка природи геологічна місцевого значення	5,0	с. Яреськи, Чапаївське л-во,	ДП „Миргородський лісгосп”	Рішення облвиконкому від 22.07.1969 №323
„Стінка”	Заповідне урочище місцевого значення	75,0	с. Тищенки, Великобузівська с/р,	ДП „Миргородський лісгосп”	Рішення облвиконкому від 28.12.1982 №3671

У мисливському господарстві „Фазан”, в урочищах багатих на водойми, роблять канали на мілководдях, прокоси в заростях прибережної рослинності, гніздовища для водоплавних птахів (шалашики, гніздові островці, дуплянки), вали і буєри для нир ондатри. Збереженню поголів’я тварин у мисливському господарстві сприяє відстріл хижаків. Для боротьби із захворюваннями тварин проводять профілактичні і лікувальні заходи. Організується допомога тваринам при стихійних лихах (повенях, ожелкдиці, високому сніговому покриву). Збільшенню густоти заселення тваринами мисливських угідь сприяє розведення дичини, яке дає змогу відновити або збільшити поголів’я мисливських тварин сучасними зоотехнічними методами. Для розширення ареалів цінних тварин проводиться реакліматизація – впровадження їх в місця, де вони були раніше винищені (наприклад, бобер, ондатра, видра), акліматизація вітчизняних видів у місцевості, де вони раніше не жили (значно розширені області поширення білки, зайця-русака, плямистого оленя), впровадження в фауну господарства „Фазан” цінних диких тварин, завезених з інших місцевостей (американська норка, ондатра). Біотехнічні заходи, що проводяться в господарстві направлені на підвищення продуктивних якостей промислових мисливських тварин: збільшення виходу м’яса диких копитних, підвищення якості хутра. З цією метою проводять відповідну селекційну роботу. Проведення біотехнічних заходів, створення заказників у мисливському господарстві, встановлення термінів добування, заборони на полювання на деякі види тварин – дали змогу відновити і збільшити чисельність багатьох цінних видів звірів (лось, бобер, олень плямистий, куниця, ондатра) і птахів, майже цілком винищених фазан, куріпка, перепел. Досвід у розробці і здійсненні біотехнічних заходів накопичений у мисливському господарстві запорука відновлення та заміни колишніх видів новими, більш невибагливими, котрі легко переносять різкі зміни в навколишньому середовищі і не уникають людини. Фазановодство як особлива галузь птахівництва існує давно і з кожним роком знаходить усе більш широке поширення як за рубежом, так і в

мисливських господарствах нашої країни. Перше місце серед фазанових птахів, що мають цінні якості, належить, звичайному фазану. Він швидко пристосовується до умов середовища, легко освоює нові місця, і при правильно поставленій охороні досить численним. Найбільш популярні об'єкти розведення дичини – це мисливський фазан і сіра куріпка. Найбільш інтенсивно проводяться такі роботи в мисливському господарстві „Фазан”. Молодняк випускають у природні угіддя для інтродукції і наступного полювання на птахів. Мисливський фазан — об'єкт захоплюючого полювання, і джерело цінного м'яса.

Покращення кормових умов для тварин і птахів. Підгодівля

В мисливських господарствах обов'язковим елементом біотехнічної діяльності є підгодівля тварин в екстремальні періоди року (взимку, весною, під час повеней або посухи). Підгодівля тварин взимку проводиться при настанні холодів та установлення глибокого снігового покриву. Запас необхідних кормів створюється завчасно. Для цього в мисливському господарстві навесні здійснюють посів і посадку сільськогосподарських культур: овса, ячменю, багаторічних трав, кукурудзи, тощо. Зберігають корми в спеціальних сховищах, що розташовують ближче до основних місць знаходження диких тварин, щоб потім не витрачати зайвого часу, засобів і сил на транспортування. Площадки для підгодівлі, годівниці, кормові поля розміщують у типових для кожного виду тваринних мисливських угіддях. Олені і козулі поїдають далеко не всяке сіно, а тільки найвищої якості – різнотравно-лугове, добре просушене і ні в якому разі не зіпсоване. Особливо вибагливими є козулі, що вибирають лише ті сухі рослини, що їм до смаку. Дику свині до їжі дуже невибагливі. Лосі пристосувалися до суворих умов клімату, однак з настанням глибокого снігу і ожеледиці, яка утруднює переміщення тварин, і вони страждають від нестачі кормів. Основною їхньою їжею в зимовий період є кора і пагони деревинно-чагарникових порід. Там, де ліс уже виріс, гілкових кормів стає недостатньо. У таких місцях для тварин проводять підрубку осикових дерев, заручившись дозволом органів

лісової охорони. Кормову ємність лосиних угідь збільшують шляхом їхнього омоложення. Вирубують старі верболози, саджають вербу вздовж заплавлісових струмків та річки Псел, доріг, на узліссях, прорубують коридори у великих і густих заростях, верби полегшуючи тим самим доступ тварин.

Досить ефективними для мисливського господарства „Фазан” є заходи з розселення, акліматизації та реакліматизації мисливських тварин, що дають змогу в короткий строк збільшити чисельність дичини, хутрових звірів, збагатити видовий склад фауни. Роботи з розселення річкового бобра, ондатри дозволяють відновити чисельність тварин в господарстві. Завдяки широкомасштабним діям, розпочатим мисливським товариством „Фазан” по розселенню кабана, цей звір у короткий термін досяг промислової кількості і став одним із престижних об’єктів полювання.

. Згідно розділу 5 наказу № 2 по Шишацькому районному товариству мисливців і рибалок „Фазан” 31.07.2020 р. „Про відкриття полювання на території мисливських угідь ШМТМР „Фазан” в мисливський сезон 2020/2021 року особовому складу працівників єгерської служби:

5.1 заборонити проведення полювання в межах відтворювальних ділянок

5.2 Забезпечити дотримання профілактичних заходів щодо сказу та інших небезпечних хвороб. Сезон полювання починати з підтвердження відповідними державними органами ветеринарної медицини згідно із законом України „Про ветеринарну медицину”

5.3. Забезпечити дотримання порядку обліку, видачі й повернення відстрільних карток, організації та здійснення полювання. Видавати мисливцям відстрільні картки із зазначенням у них терміну та місця полювання, проводити реєстрацію та облік добутих ними тварин у контрольних картках обліку добутої дичини і порушень правил полювання.

5.4 Перед початком полювання забезпечити реєстрацію мисливців, проведення інструктажу з питань техніки безпеки відповідно до Положення про правила поводження із зброєю.

5.5 Забезпечити належну охорону державного мисливського фонду, суворе дотримання мисливцями правил полювання і техніки безпеки.

Для профілактики захворювань мисливських тварин проводиться відстріл лисиці, червоної та інших хижаків, про що формується відповідна щомісячна інформація дані якої представлено в таблиці 5

Таблиця 5.

Інформація про відстріл лисиці, червоної та інших хижаків в угіддях ШТМР „Фазан” за 2020 рік

Види хижих тварин та птиці							
Лисиці	Вовки	Єнотовидні собаки	Бродячі		Сірі ворони	Сороки	Граки
			собаки	коти			
114	-	6	123	52	119	45	25

За результатами відстрілів до Шишацької районної державної лабораторії ветеринарної медицини відправляється патологічний матеріал на дослідження збудників інфекційних та інвазійних захворювань. В лабораторії визначають наявність збудників сказу, паразитів, туляремії, лептоспірозу.

Технологічні вимоги і їх дотримання при розташуванні об’єктів підгодівлі копитних тварин

В Шишацькому районному товаристві мисливців і рибалок „Фазан” щорічно складаються акти на заготівлю та відомості на викладку кормів по угіддях об’єднання.

Всі дані формуються в інформацію про заготівлю та викладку кормів протягом 2020 року, що показано в таблиці 6.

Таблиця 6.

Інформація про заготівлю та викладку кормів протягом 2020 року, т

Вид кормів	Заготівля	Викладка
Зерновідходи	71,4	113*
Силос	19	19
Сіль	0,1	0,1
Сіно	3	3
Кукурудза в початках	-	45*

Різниця в заготівлі та викладці компенсується використанням зерновідходів, та кукурудзи в початках, що передаються мисливському товариству агроформуваннями Шишацького району з метою примноження мисливської

фауни. Основною ланкою системи біотехнічних заходів у мисливському господарстві „Фазан” є комплекс робіт, направлених на покращення кормових властивостей мисливських угідь: підгодівля тварин, створення кормових полів, проведення інших збільшуючи запас кормів робіт. Підгодівля тварин – це викладання корму для диких тварин у період його нестачі (за кількістю, а й якістю) у важко доступності періоди року (раптовий мороз, глибокий сніг, ожеледь неврожай та ін.). Підгодівля мисливських тварин товариства „Фазан” проводиться з метою:

- 1 тимчасового збільшення сезонної кормової ємкості місць перебування тварин;
- 2 послаблення шкідливої діяльності диких свиней, та інших тварин (відволікаючи підгодівля);
- 3 профілактика захворювань, лікування шляхом посиленого харчування, добавлення ліків, макро- та мікроелементів;
- 4 утримання тварин в потрібних для товариства місцях (утримуючи підгодівля);
- 5 проведення спостережень за дикими тваринами, обліків їх, відловлювання для розселення по території товариства.

Підгодівля мисливських тварин має дві сторони – біологічну та економічну. Мисливське господарство, плануючи підгодівлю, виходять з реальних економічних можливостей. Запас кормів створюють в розрахунковій кількості, але викладають їх з врахуванням запасу природних кормів та їх доступності. Якщо в угіддях наявність кормів для існуючого поголів'я достатня і погодні умови сприятливі, то корми в господарстві нагромаджують на випадок стихійного лиха, коли підгодівля на короткий час переходить в ранг годівлі, і звичайних запасів кормів може не вистачати.

Рис. 1 Майданчик для підгодівлі козулі

Підгодівля диких тварин сіном – обов'язковий біотехнічний захід. Заготівлю сіна для мисливських тварин проводять в відповідні для сінокосу терміни. При заготівлі кормів звертають увагу на висоту скошування. Згрібають висушене сіно обережно, щоб не втратити його якості. Крім природних кормів для підгодівлі тварин вирощують різні кормові культури. Перспективним є вирощування на неугіддях багаторічних кормових культур, які відзначаються високою врожайністю зеленої маси. Зберігають висушене сіно у копицях та скиртах. Недосушене сіно при скиртуванні можна підсолювати із розрахунку 3-5 кг на 1 ц сіна. Підгодівля тварин гілковими кормами у вигляді віників, є одним з найбільш масових біотехнічних заходів. Заготовляють віники із пагонів різних чагарників, які найбільше поїдаються ратичними та зайцеподібними. Отже, заготовляти корми слід на ранніх стадіях розвитку рослин, в основному з 15 червня до 15 липня, а інколи і раніше, залежно від природних умов. Обов'язковою умовою одержання високоякісних кормів є суворе дотримання технології їх заготівлі. Зокрема, серед деревно-чагарникових рослин для зрізування відбирають добре розвинуті повністю вкриті листям пагони. Зрізаються гілки діаметром 0,5 см. В'яжуть віники мотузкою, шпагатом або ликом. Сушити їх рекомендується в затінку.

Рис. 2 Годівниця для ратичних тварин

Необхідну кількість кормів для мисливських тварин на період їх підгодівлі подано в таблиці 7 .

Таблиця 7

Кількість кормів для мисливських тварин на період їх підгодівлі, ц

Вид кормів	Вид тварин				
	Лось	Олень	Козуля	Дика свиня	Заєць
Сіно лісове	50	40	10	-	1
Силос	50	30	10	40	2
Віники з листяних порід	50	50	20	-	-
Снопки зернові	-	-	5	5	2
Зерновідходи	20	20	15	30	1
Кукурудза в початках	40	20	5	80	1
Корнеплоди	40	60	30	100	2
Сіль	0,5	0,5	0,5	0,5	0,1

Для розрахунку кількості кормів, які необхідні в зимовий період, приймається (в середньому) сезон підгодівлі строком на 100 діб (з 1 листопада по 15 лютого). Тривалість сезону підгодівлі, а також початок і

закінчення його, визначається користувачем мисливських угідь „Фазан” в залежності від конкретних кліматичних умов.

Розділ Економічна ефективність

У мисливському товаристві „Фазан” Шишацького району спостерігається щорічне збільшення витрат на ведення мисливського господарства. За період з 2016 по 2020 рр. вони зросли у 3 рази. Спостерігається щорічне збільшення витрат на ведення мисливського господарства. До збільшення загальних витрат призвело збільшення витрат на заробітну плату. За період з 2016 по 2020 рр. у товаристві „Фазан” заробітна плата становила у середньому $50 \pm 0,9$ % загальних витрат. За аналізований період вона збільшилась приблизно на 96,2 %. Порівняно зі зарплатою, інші витрати, зокрема охорона, відтворення диких тварин збільшилась на 76,2 %, біотехнічні заходи – на 57,5 %, викладення кормів – на 59,4 %. Здійснений аналіз засвідчує, що у товаристві „Фазан” у структурі витрат заробітна плата займає більшу частку протягом лише одного року витрати на ведення мисливського господарства становили 130 тис. гривен. Понад 76 % витрат становила заробітна плата 8 мисливських охоронців, які забезпечували охорону мисливських угідь на площі 63,3 тис. га. За відшкодування збитків, завданих звірами сільськогосподарським угіддям, виплачено 15 тис. гривен. Витрати на підгодівлю становили близько 8,0 тис., на утримання стежок та мисливських будинків – 4,0 тис., інші витрати – 4,0 тис. У структурі витрат істотну частку займають витрати на охорону диких тварин (26 %), зокрема оплата залученого транспорту, паливно-мастильних матеріалів, заробітна плата позаштатних працівників та інші витрати, пов'язані з охороною дичини. Фінансування підгодівлі дичини є найменшим у структурі й становить 13,4 % від загальних витрат, інші види господарської діяльності – 14,0 %, що істотно впливає на чисельність дичини в угіддях товариства „Фазан”. Збільшення обсягів біотехнічних заходів, скільки б не затратували на це засобів і зусиль,

становище не покращиться доти, доки заробітна плата єгеря не буде стимулом до ретельного виконання своїх обов'язків, забезпечення надійної охорони від порушників правил полювання. Незначна заробітна плата впливає на ефективність роботи єгерської служби. Значні витрати на мисливсько-господарську діяльність призводять до незначної окупності мисливського господарства. Користувачами мисливськими угіддями товариства „Фазан” надходження від ведення мисливського господарства менші, ніж витрати на їх утримання. Із всіх користувачів мисливськими угіддями окупність становила понад 90 %. Однак, ведення мисливського господарства товариства є нерентабельним. Вартість ліцензій на добування мисливських тварин визначає спеціально уповноважений орган виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань фінансів. Вартість відстрільних карток встановлює користувач мисливських угідь за погодженням з місцевим органом центрального органу виконавчої влади з питань фінансів. Кошти від реалізації користувачам мисливських угідь ліцензій, а також за видачу посвідчень мисливця та щорічних контрольних карток обліку добутої дичини і порушень правил полювання зараховують на рахунок спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання і використовують на охорону та відтворення державного мисливського фонду. Зазначені кошти відносять до кошторису доходів і видатків органу виконавчої влади у галузі мисливського господарства та полювання, і на цю суму зменшується обсяг його фінансування за рахунок Державного бюджету. Тому, мисливське господарство залишається без зароблених коштів, а якщо врахувати постійне недофінансування, то користувачі мисливських угідь товариства „Фазан” не мають стимулу для ефективного господарювання. Отже, мисливське господарство „Фазан” існує лише на "фанатах" своєї справи, справжніх природолюбів, громадянах Шишацького та прилеглих районів, яким не байдужа доля мисливської галузі. Одним із аспектів ефективності

господарства для фінансової незалежності є вартість права на полювання (ціна дозволу). У таблиці 8 подано параметри та відповідні ціни на трофеї основних видів мисливських звірів як основу розрахунку вартості права на полювання.

Таблиця 8

Вартість трофеїв основних видів мисливських тварин

Вид	Трофей	Ціна
Козуля	Роги з черепом 250,01-300,00 г	754
	400,01-450,00	1235
	Молодняк козулі до 2-х років	455
	Самка	520
	Самець дорослий без рогів	585
	Поранення дорослої тварин	260
	Поранення молодняка	195
	Промак	130
	М'ясо козулі, за 1 кг	126
	Шкіра козулі, за 1 кг	6,5
Дика свиня	Ікла 8,00-14,00 см	910
	14,01-16,00	1170
	16,01-18,00	1690
	18,01-20,00	2275
	20,01 і більше	3250+26 грн за кожний 1 мм понад 20,01 см
	Поранення дорослої тварини	650
	Поранення молодняка	325
	М'ясо дикої свині, за 1 кг	126
	Шкіра дорослої тварини	78
	Шкіра молодняка	52

Пропонуємо величину плати на право полювання встановлювати в залежності від вартості трофея певного виду мисливської фауни та

відсоткової ставки з кредитування, яка у середньому діє по Україні (30 %). Для підвищення ефективності діяльності мисливського товариства „Фазан” Шишацького району продавати ліцензії за цінами які відповідають середньої вартісті по Україні.

Так само пропонуємо поступати з платою за добування інших мисливських тварин. Мисливське господарство є самостійною галуззю економіки. Це проявляється в його економічних та технологічних особливостях. До економічних особливостей мисливських господарств можна віднести відособленість галузі як самостійної сфери виробництва, що використовує спеціальні засоби праці, специфічні навички і мисливствознавчі знання, функціонування спеціальних виробничих, наукових, навчальних підприємств та організацій, що обслуговують дану галузь. Отримання в бюджет доходів від ліцензій, зборів на право полювання, реалізації продукції мисливства на внутрішньому і зовнішньому ринку. Технологічні особливості діяльності мисливських господарств „Фазан” – своєрідність обліку диких тварин і птахів, охорона та регулювання їх чисельності, розведення мисливських звірів і птахів, поширення їх на великих площах товариства і життя їх в умовах природної свободи, специфіка способів полювання, добування мисливських звірів та птахів, селекційна робота та штучне розведення мисливських звірів і птахів для розселення, якості та номенклатура продукції мисливського господарства.

Господарство „Фазан” здійснює нормування біотехнічних заходів за основними видами тварин. Зокрема у зв’язку з тим, що для копитних і зайців цілий рік потрібна мінеральна підгодівля з врахуванням наявної чисельності та нормативів здійснюється облаштування солонців з розрахунку на одну тварину визначається річна потреба господарства в солі. У результаті господарствами розраховується річна потреба в кормах яка формується у вигляді зведеної відомості річної потреби в кормах. Мисливське господарство „Фазан” займається розведенням мисливських звірів і птахів тобто організовує розведення копитних і хутрових звірів штучну гніздівлю

пернатой дичини. Витрати на таку діяльність враховують витрати на придбання чи переселення тварин і птахів витрати на корми витрати на оплату праці персоналу та єдиний соціальний внесок, витрати на облаштування та ремонт споруд вольєрів кліток, штучних гнізд. Витрати на освітлення водопостачання, електроенергію. Найбільшу питому вагу в структурі витрат мисливського господарства займають витрати на заробітну плату працівників, зайнятих у мисливському господарстві, єдиний соціальний внесок, витрати на експлуатацію та утримання транспортних засобів, мисливських будівель та споруд, витрати пов'язані з придбанням зброї, набоїв та інші витрати. Мисливське господарство добуває достатньо значну кількість тварин. У зв'язку з цим необхідно визначити об'єкти обліку, окремі види чи групи продукції, для яких визначається собівартість. У мисливському господарстві собівартість визначається для таких основних видів одержаної добутої продукції – хутро добуте лисиця, заєць-русак, куниця, єнотовидний собака, м'ясо диких тварин і птахів. Об'єктами калькулювання є й інші види продукції у випадку їх добування. Номенклатура визначених об'єктів впливає на організацію аналітичного обліку у мисливському господарстві. У рамках аналітичного обліку витрат мисливського господарства велике значення має реєстрація їх у первинних документах і накопичувальних відомостях за видами виробництва мисливської продукції. У зв'язку з тим, що основним видом діяльності мисливського господарства є організація полювання і добування м'яса диких тварин, заготівля хутрової сировини, об'єктами обліку витрат на виробництво продукції, робіт, послуг, що виступають витрати на добування заготівлю продукції. Окреме місце серед виробничих витрат займають витрати, що належать до кількох звітних періодів. До них відносять витрати на облаштування загонів для тварин, літніх таборів, інших споруд. Витрати пов'язані з заготівлею кормів у міжсезонний період. На основі зазначеного вище витрати мисливського господарства можна класифікувати враховуючи

їх поділ на такі групи витрати на мисливське господарювання , охорону, облік та відтворення диких тварин.

ВИСНОВКИ

Запаси кормових ресурсів для лісових мисливських тварин товариства „ Фазан” залежать від природно-кліматичних умов, що береться до уваги у процесі ведення лісомисливського господарства.

На якість кормів, їх кормову цінність, окрім лісівничо-таксаційних ознак лісостанів, суттєвий вплив має характер природних умов.

Важливою складовою використання кормових ресурсів є проведення зоотехнічного контролю кормів та їх заготівля.

В умовах окремих періодів зимової нестачі кормів для мисливських тварин вирубування лісових ділянок, доглядові рубки доцільно проводити у зимовий період.

Кормові ресурси лісу для підгодівлі (годівлі) мисливських тварин використовуються повністю, сучасні технології виготовлення з них кормів і кормових добавок застосовуються в повному обсязі

За недостатнього рівня фінансування мисливське господарство „Фазан” розвивається відповідно до сучасних вимог.

Мисливсько-господарська діяльність підприємства низько рентабельна, а її окупність становить всього 5,4 %.

Чисельність і щільність кількості лося, оленя лісового, сарни європейської і козулі, свині дикої упродовж останніх трьох років знаходяться у межах, за яких чинними нормативами дозволено полювання за дотримання встановлених лімітів.

Чисельність і щільність населення зайця сірого знаходяться на мінімальному рівні.

ПРОПОЗИЦІЇ

Одна з головних особливостей організації і ведення мисливського господарства „Фазан” Шишацького району полягає в тому, що для підтримання відносно значної чисельності копитних у мисливських угіддях підприємству потрібно істотно посилити проведення біотехнічних заходів.

Здійснювати технологічні, селекційні та організаційно-господарські заходи, спрямовані на збереження генетичної чистоти та відтворення популяції копитних і хутрових тварин, корисних і мисливських птахів шляхом забезпечення природніми кормовими ресурсами та створенням штучної підгодівлі мисливських тварин і організації умов гніздівлі.

Для покращення ситуації із зайцем та іншими видами мисливських тварин підприємству потрібно посилити регулювання небажаних видів – передовсім прибудних собак і котів, а також лисиці і воронових птахів – ворони сірої і сороки, покращити підгодівлю мисливських тварин взимку.

